

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtr leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 25. novembra 1868.

Gospodarske stvari.

Sporočilo o kmetijskem shodu na Dunaji
od 9. do 14. novembra 1868. leta

v občnem zboru kmetijske družbe kranjske 24. nov. l. l.

Gospod minister za kmetijstvo je sklical zastopnike vseh kmetijskih družeb na Dunaj v posvetovanje važnih vprašanj. Sešli so se poslanci vseh družeb v nemško-slavjanskih kraljestvih in deželah razun Poljskega, potem dva poslanca državne gozdarske šole v Maria-brun-u in vodja više živinozdravniške šole na Dunaji, skup 28 oseb. Predsedoval je gospod minister grof Potocki sam, ali, ako je bil on zadržan, njegov namestnik baron Weiss. Štenografi so vse obravnave na tanko zapisovali, in ministerski tajnik dr. Lorenz sestavi poročilo, ki se natisne in ob svojem času razpošlje vsem družbam. Zbor je imel vsak dan, toraj sedem glavnih, in ker je bil razdeljen na 6 odsekov, tudi več odsekovih sej.

Ker bi bilo predolgo, vse obravnave na tanko popisati, zato hočem le v kratkem navesti sklepe zborove, in si pridržim ustmeno razjasniti, ako bo slavni zbor zahteval.

Po predlogu prvega odseka se je in sicer enoglasno sklenilo:

1. kmetijske zbornice so nepotrebne in kmetijstvu škodljive;

2. vpeljava deželnih kmetijskih svetov po poti deželnega postavodajstva se priporoča le tam, kjer jih dotične oblasti (kmetijska družba, vlada, deželni odbor) spoznajo za potrebne, ali ondi, kjer ni kmetijske družbe (kakor v Dalmaciji);

3. državnega kmetijskega sveta pri ministerstvu ni želeti. Bilo bi pa koristno, da minister skliče poslance kmetijskih družeb, kedar so rešiti važna vprašanja za vse dežele;

4. kmetijske družbe že zdaj spolnujejo svojo nalogo kmetijstvu na korist, in v tem namenu podpirajo vlado. A še boljše bodo to storile, ako jim dojde več denarne pomoči in ako se prenaré po sedanjih potrebah, če se to še ni zgodilo tako, kakor na pr. na Štajarskem in Kranjskem. Kmetijske družbe bodo pa svojo nalogo popolnoma spolnile le tedaj, ako njihov glas ne ostane glas vpijočega v puščavi; toraj zbor ministra prosi, naj se ozira na sporočila in prošnje družeb, in naj skrbi, da se bodo na-nje ozirale tudi deželne vlade. (Zoper to točko je glasoval edini moravski poslanec baron Widman.)

5. Tudi za potrebno spoznana prenaréba kake kmetijske družbe se primerno izvrši le po poti popolne svobode, in nobena sila ne pelje do pravega razuma.

Za to prenarébo zbor želi, da se vsaka družba razdeli v poddružnice, ktere pa nimajo samostojnih udov. (Zoper to točko so glasovali goriški, isterski in tržaški poslanci.)

6. Posebni kmetijski nadzorniki, kot cesarski uradniki, so v obče nepotrebni. Vendar to ne brani, da ne bi se vpeljali tam, kjer jih zahtevajo posebne deželne razmere in želé deželne postavne oblasti (na pr. v Dalmaciji).

Po predlogu 3. odseka se je sklenilo:

7. naj se kar najbolj moč odpust (urlaub) dá vojakom za kmetijska dela posebno o žetvi.

8. Mogoča je zanesljiva perijodična statistika o vseh važnejših pridelkih.

9. Kmetijska društva izdelajo to statistiko, ako a) dobijo v ta namen denarne podpore od vlade; b) ako jih podpirajo cesarske uradnije, in c) ako ministerstvo vsako leto izdá in razdeli to sestavljeno statistiko.

10. Vesoljna kmetijska statistika je sicer želeti, a mogoče je le sčasoma, in to ne po kmetijskih družbah, ampak po cesarskih uradnijah.

11. Za izdelanje potrebnih statističnih obrazcev se je sestavil poseben odsek, čegar delo se pošlje na pregled vsem družbam.

V zadevah omike v kmetijstvu je poročeval drugi odsek. Zbor je z večino glasov (pemski in moravski poslanci so zoper glasovali) odobril moj predlog, namreč:

12. kmetijski poduk naj se podpira po sredstvih ministerstva le tam, kedar kaki deželi primanjkuje dostojnih pomočkov; in po tem se je po nasvetu odsekovem sklenilo:

13. naj se podpira izurjevanje v kmetovanju s tem, a) da se ljudski učitelji podučujejo v kmetijskih predmetih; b) da se državne premije delijo ljudskim učiteljem zarad posebnih zaslug v kmetijstvu, c) da se vpeljejo berila o kmetijskih predmetih v ljudske šole; d) da se podpirajo kmetijske družbe v ta namen, da si morejo držati popotvalne učitelje; e) da se matematični in naravoslovni predmeti v srednjih šolah učijo v vednem oziru na praktično življenje; f) da se na vseučiliščih osnujejo učne stolice za kmetijstvo; g) da se državne ustanove (štipendije) podeljujejo učencem viših kmetijskih šol; h) da kmetijske šole dobivajo podporo iz državne blagajnice in sicer tam, kjer ne zadostujejo deželna sredstva; i) da se ustanovi najviša kmetijska šola na Dunaji. Dalmatinski, kranjski, tržaški, isterski in goriški poslanci so sicer tudi glasovali za ta predlog, vendar so določno izrekli, da taka nemška šola na Dunaji ne bode nobene posebne koristi imela za te dežele, in zatoraj glasujejo za-nj le z gotovo nado, da vsem narodom pravična vlada sčasoma ustreže tudi

potrebam Slovencev in Lahov. Ta izrek je bil sprejet s posebno radostjo od strani gosp. ministra in poslancev nemških dežel.

14. Zborova večina je zavrgla vpeljavo izglednih kmetij (Musterwirthschaften). Le gornji Avstrijanci, Bukovinci in Dalmatinci so se za nje potegovali. Namesti njih pa je zbor priporočal državne premije za izvrstne kmetovalce.

15. Ministerstvo naj — ako mu je mogoče — daje posojila v denarjih za zboljševanje kmetij, in sicer za mok suhih in za sušenje močirnih senožeti, za dre-nažo in rejo gozdov. Ta posojila naj se dajejo navadno le občinam in družbam, posamnim osebam pa le, ako so njihova zboljševanja gotovo tudi na občno korist in presegajo njihove denarne moči. Od teh posojil naj se plačujejo obresti, vračajo naj se pa po amortizaciji.

Po nasvetu četrtega odseka se je sklenilo:

16. Najvišjo živinozdravniško šolo na Dunaji naj vodi minister kmetijstva, ne pa več vojni minister. Ta šola naj se po potrebah prenaredi. Želeti je mnogo živinozdravniških in podkovnih šol v posamesnih deželah; tako tudi živinskih bolnic pri vseh vseučiliščih. Želeti je tudi, da se pregledajo in prenaredijo vse živinozdravilske postave.

Peti odsek je sporočeval o gozdni postavi in zbor je v tej zadevi sklenil:

17. Treba je, da se sedanja gozdna postava po deželnih zborih prenaredi v tem smislu, da se varujejo gozdi. Do tega časa naj se pa, kar moč — na tanko spolnuje obstoječa postava.

Šesti odsek je pretresal predloge posamesnih oseb ali kmetijskih družeb. Važna vprašanja so bila postavljena, na pr., o zložbi zemljišč, o pravicah zarad vodá, o kmetijstvih za skušnje, o goveji kugi, o zboljšanju ljudskih šol, o varstvu koristnih tičic, o uplivu neposrednih davkov do kmetij, kmetijskih posojilnicah itd. Ali zboru je časa pomanjkovalo, da bi bil sklepal o njih. Toraj se je vse odsekovo sporočilo izročilo ministerstvu v prevdarek.

Konečno je gospod minister zboru izrekel hvalo za njegov trud in delovanje, in je posebno opomnil, naj poslanci priporočajo vsem kmetijskim družbam, da podpora, ki jo dobijo od ministerstva, rabijo v tiste namene, za ktere je dana, ker je minister za to odgovoren državnemu zboru. Marljivo naj se kmetijske družbe poprimejo svojega dela, in podpirajo kmetijstvo vzajemno z ministerstvom.

Tako je bil dovršen prvi kmetijski zbor. Naj to sporočilo sklenem z besedami dunajskega časnika, ki pravi: „Zbor sme zadovoljen biti z rešenjem svoje naloge; to mu potrdijo vsi dobromisleči izvedenci. Ako se spolnijo njegovi sklepi, nasveti in prošnje, gotovo napoči nov boljši čas za domače kmetijstvo.“

Bog daj!

V Ljubljani na sv. Elizabete dan 1868. leta.

Dr. E. H. Costa.

O novem redu dedovanja med kmeti.

Sporočilo našim kmetiškim gospodarjem.

Spisal dr. Bučar.

Listi cesarskih postav, imenovani „državni zakonik“ so nam pod števil. 79 letos naznanili naslednjo postavo dne 27. junija 1868:

„§. 1. V §. 761. občnega državlanskega zakonika omenjeni, v političnih postavah zapopadeni zaukazi, kateri zadevajo podedovanje kmetijskih posestev in izjeme od odločeb občn. drž. zakonika zarad razmere premoženja

med več dediči (vèrbi) ali med dediči in onem zaročnikom, ki je družega preživel, pridejo ob veljavo čez 3 mesece po oklicu pričujoče postave v vseh tistih deželah ali tistih delih deželá, v katerih po postavi ni več prepovedano, kmetijska posestva razkosevati (razdeljevati). V takih deželah ali delih deželá pa, kjer veljá še ta prepoved, imajo — ako se ta prepoved prekliče — tisti zaukazi ob veljavo priti še le po preteku 3 mesecev po tistem dnevu, ko je deželna postava preklicala ono prepoved.

§. 2. Takih dediščin (vèrbščin) pa, ki jih je dedič (vèrb) že dobil pred dnevom, ko je pričujoča postava svojo moč zadobila, ne zadeva ta postava.

§. 3. Mojima ministroma pravosodja in notranjih oprav se zaukazuje izpeljava te postave.“

Ker v deželi kranjski po postavi 15. marca 1850. leta*) ni več zabranjeno kmetij razdeljevati, so tedaj postave zastran nasledovanja ali erbovanja na kmetijah po dnevu 27. septembra letošnjega leta ob veljavo, in s tem je temu dnevu dana posebna velika pomemba za kmetovalce.

Prejšnji postavi v to stvar segajoči namreč §. 761. knjige občnih civilnih postav, in cesarski patent 4. januarja 1793. leta (za Štajarsko 19. aprila 1793. leta) ste izbrisani. Ako je tedaj kmet po 27. septembru letošnjega leta umrl, ki ni bil storil oporoke ali testamenta, ni več zapovedano, da bi kmetijo moral dedovati ali erbati najstariši sin, ali, ako bi sina ne bilo, najstariša hči, in da bi stariši otrok imel druge dediče ali erbe odpraviti za njihove deleže po vrednosti kmetije; — ni je zdaj več postave, da bi smel vdovec po gospodinjji, ali vdova po gospodarju, ako je kmetije že nekoliko pred bilo njegove ali njene, tudi ostali kos na-se spraviti. Kratko rečeno: vse izjeme, vse posebnosti, katerih se je bilo dozdej držati pri obravnava kmečkih zapuščin, so minule, in take zapuščine se imajo po taistih občnih postavah obravnovati in razdeljevati, kakor vsa druga premoženja po mrličih bodi-si mestjanskih, ali grofovskih, ali soldaških ali katerih koli.

In tako je dobro in pravo, ker kmet ni več sužen; kmet je sam svoj gospodar, kakor vsak drug samostojen človek, tudi dedičem ali erbom kacega kmeta ni treba varstvene ali jerofske postave, po kateri so bili pred prisiljeni zapuščino ali dedščine jemati, in gotovo bodo kmetovski dediči znali in vedeli premoženja svojih ranjcih starišev med seboj modrejše deliti, nego marsikteri jako gospôski.

Treba je pa vedeti, ktere so ove občne postave, po katerih se zdaj obravnujejo tudi kmetovske zapuščine. V gori imenovanih knjigah (ki imajo naslov: „občni državlanski zakonik“) veli §. 727:

„Ako umrli ni zapustil nobenega veljavnega izrečenja poslednje volje; če v njem ni zastran vsega svojega premoženja sporočil; če tistim, katerim je bil po postavi dolžen del dedine odmeriti, in, ga je, kolikor gré, zapustil; ali če postavljeni dediči dedine vzeti ne morejo ali nočejo, nastopa celoma ali deloma postavno nasledstvo.“

Iz tega paragrafa izvira:

1. da veljavna poslednja volja ali veljaven testament se mora spoštovati in dopolniti, in

2. ako tacega veljavnega sporočila po ranjcem ni, mu nasledujejo dediči ali erbi po postavi.

V §. 732. ove knjige pa je zaukazano, da, ako je več otrók, se dedina deli med-nje po njih številu na enake dele.

Le-ta odločba, dragi slovenski bralci! je tista, ki me spodbada, ki me sili, da Vam dopisujem nekoliko

*) V dežel. zakoniku kranjskem l. 1850. št. 560.